

УДК 378 [37.032-053.6:374]

DOI <https://doi.org/10.34142/27091805.2026.7.01.07>**Панасенко Юлія**

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) ХНПУ імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна
email: yarowa.liusya@gmail.com

Голота Маргарита

директор Комунального закладу «Харківський ліцей №69 Харківської міської ради», Харків, Україна
email: margushagolota@gmail.com

Panasenko Yuliia

Graduate student in specialty Professional Education (by specializations), H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine
email: yarowa.liusya@gmail.com

Holota Marharyta

director Municipal Institution «Kharkiv Lyceum №69 Kharkiv City Council», Kharkiv, Ukraine
email: margushagolota@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА АРТ-ПЕДАГОГІК НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У зв'язку із кардинальними змінами в освіті, які стосуються всіх ступенів освіти, постає питання у підготовці майбутніх фахівців, зокрема майбутніх спеціалістів, які будуть виховувати майбутнє країни. Особливу увагу приділяють саме початковій школі, адже саме молодші школярі є першою верствою в середній освіті. Тому постає питання допомоги у розкритті потенціалу дітей за допомогою арт-педагогічних методик на уроках мистецтва в початковій школі.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні значимості використання арт-педагогічних методик на уроках мистецтва в початковій школі та визначенні їх ролі у розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Методи та методологія. Аналіз науково-педагогічної літератури, узагальнення теоретичних положень щодо арт-педагогіки, характеристика та аналіз арт-педагогічних методик, порівняння їх практичного застосування на уроках мистецтва в початковій школі.

Наукова значимість. Конкретизовано сутність понять «арт-педагогіка», «арт-педагогічні методики», визначено основні аспекти арт-педагогіки та охарактеризовано проблеми використання арт-педагогічних методик у початковій школі. Акцентовано увагу на актуальності розвитку творчого потенціалу дітей засобами мистецтва.

Результати. Проаналізовано арт-педагогічні методики на уроках мистецтва в початковій школі, наведено приклади їх використання. Встановлено, що застосування арт-педагогічних методик сприяє творчому розвитку учнів, допомагає розкрити їх потенціал та підвищує ефективність освітнього процесу.

Висновки. Використання арт-педагогічних методик на уроках мистецтва в початковій школі є актуальним та педагогічно доцільним. Вони сприяють розвитку творчих здібностей молодших школярів, формуванню їх емоційної сфери та створюють умови для гармонійного розвитку особистості. Застосування мистецьких методик підвищує інтерес учнів до навчання та активізує їх пізнавальну діяльність. Арт-педагогічні підходи допомагають створити позитивну атмосферу на уроках і сприяють самовираженню дітей. Перспективним є подальше впровадження та вдосконалення арт-педагогічних методик у сучасному освітньому процесі початкової школи.

Ключові слова: арт-педагогіка, арт-педагогічні методики, методика, мистецтво, музичне мистецтво, початкова школа, вчитель музичного мистецтва.

USING FUTURE MUSIC TEACHERS' ART-PEDAGOGY IN ART LESSONS IN PRIMARY SCHOOL

Due to the radical changes in education affecting all levels of the educational system, the issue of training future specialists, particularly those who will educate the future generation of the country, has become increasingly important. Special attention is paid to primary school, as younger pupils represent the first stage of secondary education. Therefore, there is a growing need to support the development of children's potential through the use of art-pedagogical methods in art lessons at primary school.

The purpose of the study is to substantiate the significance of using art-pedagogical methods in art lessons in primary school and to determine their role in the development of younger pupils' creative potential.

Methods & methodology. Analysis of scientific and pedagogical literature, generalization of theoretical principles of art pedagogy, characterization and analysis of art-pedagogical methods, and comparison of their practical application in art lessons at primary school.

Scientific significance. The essence of the concepts "art pedagogy" and "art-pedagogical methods" has been revealed; the main aspects of art pedagogy have been identified, and the problems of using art-pedagogical methods in primary school have been characterized. Particular attention has been paid to the relevance of developing children's creative potential through the means of art.

Results. Art-pedagogical methods used in art lessons at primary school have been analyzed, and examples of their application have been provided. It has been established that the use of art-pedagogical methods contributes to pupils' creative development, helps reveal their potential, and increases the effectiveness of the educational process.

Conclusions. The use of art-pedagogical methods in art lessons at primary school is relevant and pedagogically appropriate. They contribute to the development of younger pupils' creative abilities, the formation of their emotional sphere, and create conditions for the harmonious development of personality. The application of artistic methods increases pupils' interest in learning and activates their cognitive activity. Art-pedagogical approaches help create a positive classroom atmosphere and promote children's self-expression. Further implementation and improvement of art-pedagogical methods in the modern educational process of primary school are considered promising.

Keywords: art pedagogy, art-pedagogical methods, methodology, art, music art, primary school, music teacher.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Згідно з Законом України «Про освіту» (2017), Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020), «Державним стандартом базової середньої освіти» (2020), «Державним стандартом початкової освіти» (2019) і «Концептуальним засадам мистецької освітньої галузі» (2025), особливе місце в освіті відводиться мистецькій галузі, що ґрунтується на здоров'язбережувальній компетентності, а саме допомагає у «Формуванні здорового способу життя і створенні умов для фізичного та

психоемоційного розвитку, що надзвичайно важливо для дітей» (Масол, 2019, с.40).

У мистецькій освіті в умовах «НУШ» (Нова українська школа) як зазначає Л. Масол (2019), прописано, що саме за допомогою музичного мистецтва «школярів учать ідентифікувати насамперед власні емоції та керувати ними: приборкувати негативні стани (гнів, страх, розчарування, пригніченість), уникати стресів» (Масол, 2019, с.21). Зміст, методи роботи з учнями в мистецькій освіті розглядали у своїх працях такі науковці, як: О. Гайдамака (2022), Л. Кондратова (2020), О. Лобова (2020), Л. Масол

(2022), О. Щолокова (2019) та ін.

Враховуючи сучасні реалії, дуже важливим постає питання підготовки майбутніх вчителів мистецтва, зокрема музичного мистецтва, які будуть здатні впроваджувати на високому рівні сучасні технології в процесі освіти, а також які зможуть забезпечити цілеспрямоване психолого-педагогічне сприяння повноцінному розвитку дітей. Як зазначає Р. Пріма, зробити це можна використовуючи арт-педагогіку, яка використовує в собі поєднання двох галузей – мистецтва та педагогіки (Пріма, 2016, с.6-8). Арт-педагогіка за допомогою елементів творчості допомагає дитині впоратись із її страхами, внутрішніми конфліктами та подоланням тривоги, які дуже часто непокоять її і вона не в змозі вирішити їх самостійно. Тому згідно «Концепції НУШ» велика увага приділяється художньо-естетичному напрямку, а саме урокам мистецтва, які допомагають школярам ідентифікувати свої внутрішні проблеми та впоратись з ними (Масол, 2019, с.21). Основною метою арт-педагогіки є художній розвиток дітей та формування основ художньої культури, соціальна адаптація особистості засобами культури (Павлюк, 2013, с.69). Саме тому зручно та ефективно використовувати арт-педагогічні методики на уроках музичного мистецтва, які суттєво розширюють можливості взаємодії між вчителем та учнями з метою творчого самовираження молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування арт-педагогічних методик є дуже цікавим та ефективним. Серед науковців, які розглядали питання арт-педагогіки, можна назвати: О. Вознесенську (2015), Р. Пріму (2016), О. Смілянець (2009), О. Сороку (2016), О. Федій (2009), С. Хлебнік (2011) В. Титаренко (2025), О. Касумова та С. Жданова (2025) та ін.

Як зазначає Р. Пріма, з серед функцій арт-педагогіки, як науки виділяють освітню, виховну, культурологічну та корекційну (Пріма, 2016, с.6-8). На її думку, арт-педагогіка спрямована на розвиток в дітей основ художньо-естетичного циклу, соціальну адаптацію особистості за допомогою культури. Це означає, що в дитини формується усвідомлення та прийняття себе, як особистості та своєї цінності як людини, взаємозв'язок з оточуючим середовищем, творчої самореалізації. Тому більш ефективно

використовувати арт-педагогічні методики на уроках музичного мистецтва, адже вони напряму пов'язано із культурою та світосприйняттям.

Формулювання мети статті. Мета статті – визначити сутність арт-педагогіки з точки зору методичного впливу на розвиток учнів початкового етапу навчання в мистецькій освітній галузі НУШ. Завдання: 1) розкрити сутність поняття «арт-педагогіка» в сучасному освітньому процесі; 2) охарактеризувати особливості використання арт-педагогічних методик у мистецькій освітній галузі НУШ; 3) проаналізувати методичний вплив арт-педагогіки на розвиток учнів початкового етапу навчання; 4) визначити значення арт-педагогічних методик для розвитку творчих здібностей молодших школярів; 5) обґрунтувати доцільність застосування арт-педагогічних методик на уроках мистецтва в початковій школі.

Виклад основного матеріалу статті. Арт-педагогіка – це спеціалізована галузь педагогіки, яка використовує мистецтво (наприклад, живопис, музику, танець, театр, літературу та інше) як інструмент для освіти, навчання та розвитку людей. Головною метою арт-педагогіки є стимулювання творчості, самовираження, емоційного та соціального розвитку, а також виховання особистості (Павлюк, 2013, с.69).

Поняття «методика» позначається конкретними принципами, формами та засобами використання методів, за допомогою яких здійснюється більш глибоке пізнання різноманітних педагогічних проблем та їх розв'язання (Тлумачний словник, 2026).

Арт-педагогічні методики – це методи та підходи до навчання і виховання, які застосовуються в мистецтві (малювання, музика, танці, театр, література тощо) для досягнення освітніх, розвивальних та виховних цілей.

Арт-педагогіка включає в себе вже частково існуючі аспекти, а також їх доповнює. Серед них можна виділити:

- творчий підхід до навчання: учні використовують мистецькі засоби для вираження своїх ідей і почуттів, створюють власні твори і вирішують завдання з використанням творчого мислення;

- розвиток сприйняття та аналізу мистецьких творів: учні вивчають та аналізують мистецькі твори різних жанрів, що сприяє

розвитку культурної компетентності;

- співпраця та колективна творчість: учні можуть спільно працювати над мистецькими проектами, виставами, музичними ансамблями тощо, що сприяє розвитку комунікативних навичок та вміння працювати в командах;

- використання мистецтва для вирішення соціальних проблем: арт-педагогіка може використовувати мистецькі проекти для вирішення соціальних питань, підвищення освіченості або свідомості щодо конкретних проблем (наприклад, екологічних або соціальних).

Арт-педагогіка широко використовується в освіті, вихованні, а також у різних програмах і проектах, спрямованих на розвиток творчості та самореалізації особистості. Водночас арт-педагогічні методики спеціалізуються на використанні мистецьких та творчих підходів до навчання та розвитку особистості. Це спеціальні методи та прийоми, які використовуються в арт-педагогіці для навчання і творчого розвитку учнів через мистецтво. Серед арт-педагогічних методик використовують: методику художнього малювання, що забезпечує роботу з матеріалами для малюнків (олівці, фарби, пастель) для розвитку художнього мислення і виразного малювання; музичну методику, яка включає в себе використання музики як інструменту для навчання ритму, мелодії, співу і музичного виразу; театральну методику, де учні грають в драматичні ігри, рольові ігри, використовують елементи імпровізації для виявлення своїх почуттів та емоцій, а також для розвитку навичок спілкування та виразності; танцювальну методику, яка дозволяє залучити учнів до вивчення рухів та виразного танцю, що розвиває координацію, гнучкість і виразність тіла; літературну методику, завдяки якій учні читають та аналізують літературні твори, а також самостійно пишуть вірші, оповідання, есе та інші твори мистецтва; методику мистецької інтеграції, де мистецька галузь об'єднується з іншими дисциплінами, такими як математика або література.

Це додатково дає учням можливість виражати своє почуття та емоції за допомогою використання також інших предметів та розширює їх світогляд (Смілянець, 2009).

Також цікавим є використання в мистецькій освіті метод педагогіки досвіду. За допомогою якого, школярі навчаються через використан-

ня особистого досвіду та створення власних (авторських) проектів, де вони можуть експериментувати використовуючи мистецькі методи та техніки. Так, під час спілкування з учнями, вчителі заохочують їх обговорювати мистецькі твори, співпрацювати у творчому процесі та ділитися власними ідеями та враженнями.

Використовуючи методику імпровізації, учні навчаються імпровізувати, тобто творити без попередньої підготовки. Це сприяє розвитку креативності, вміння швидко реагувати та відкриває для школярів можливість виразити свої почуття та думки через мистецтво (Павлюк, 2013, с.70).

На думку Л. Масол (2029) кожна з цих методик може бути ефективною, в залежності від конкретних цілей навчання та потреб учнів. Таким чином арт-педагогіка сприяє розвитку творчих здібностей, емоційного інтелектуального та важливих навичок, таких як співпраця та самовираження (Масол, 2019, с.36-37).

Арт-педагогіка, як і будь-яка галузь педагогіки, може стикатися із проблемами. Ось деякі з них:

- недостатнє розуміння ролі мистецтва в освіті: деякі освітні системи або педагоги можуть недооцінювати роль мистецтва в навчанні та розвитку особистості школярів. Це може призвести до обмеженого використання арт-педагогічних підходів та методик;
- обмеженість ресурсів і матеріально-технічної бази: недостатність матеріалів, мистецьких інструментів, доступ до культурних закладів або музеїв може ускладнити впровадження повноцінних художньо-педагогічних методик у навчальний процес;
- відсутність кваліфікованих арт-педагогів: не всі педагоги мають необхідні навички та знання для успішного впровадження арт-педагогічних методик у навчальний процес. Потрібна система навчання та підвищення кваліфікації;
- нестабільність програм і підходів до мистецької освіти: зміни в освітніх програмах або виявлення чіткої державної стратегії мистецької освіти можуть спричинити невпевненість вчителів та невизначеність у навчальному процесі;
- соціокультурні відмінності: різниця в культурних особливостях учнів може впливати на ефективність арт-педагогічних методик.

Важливо адаптувати підходи до конкретної групи учнів;

- потреба у більшій науковій базі: арт-педагогіка повинна розвиватися на основі наукових досліджень та емпіричних даних для виправлення дефектів, підвищення ефективності методик і створення стандартів якості;

- страх невдачі та неуспіху: у деяких учнів може бути страх перед власними невдачами у створенні мистецьких творів, що може гальмувати їхній творчий потенціал (Glassman, & Prasad, 2013).

Розв'язання цих проблем вимагає комплексного підходу, співпраці між педагогами, вченими, культурними установами та органами влади для забезпечення якісної мистецької освіти. Особливо важливо починати це робити, ще з початкової школи.

Згідно з «Державною програмою початкової школи» та Концептуальними засадами мистецької освітньої галузі (2025), застосування арт-педагогічних методик на уроках мистецтва у початковій школі може істотно підвищити ефективність навчання та розвиток учнів. Такі методики сприяють формуванню креативності, уяви та здатності до експериментування, забезпечують можливість самовираження через мистецькі засоби, що допомагає дітям розвивати особистість і відкривати світ мистецтва. Вони збагачують культурний досвід школярів завдяки ознайомленню з різними напрямками, техніками, стилями та епохами, розширюючи їхній світогляд.

Робота в групах, обговорення творчих робіт і спільні проекти формують комунікативні навички та вміння співпрацювати. Виконання завдань, пов'язаних із малюванням, ліпленням, танцями та іншими видами мистецької діяльності, розвиває моторику й координацію рухів. Учні навчаються долати страх перед помилками, бачити в них можливості для розвитку, що формує впевненість та адаптивність. Крім того, арт-педагогічні методики готують дітей до змін у сучасному світі, навчаючи їх відкритості до нового.

Таким чином, мистецькі уроки у початковій школі не лише забезпечують оволодіння мистецтвом, а й сприяють всебічному розвитку особистості, формуванню цінностей та

розширенню світогляду (Масол, 2019, с.36–40). Впровадження цих методик у практиці в початковій школі на уроках музичного мистецтва, відбувалось студентами Харківського національного університету ім. Г. С. Сковороди, які згідно Освітньої програми «Музичне мистецтво в закладах освіти» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, проходили практику на базах КЗ «ПЛ» «Мобіль» та КЗ «ХЛ №69».

Завдяки використанню арт-педагогічних методик на уроках мистецтва в початковій школі, студенти змогли опрацювати та розвинути в дітей ключові аспекти, а саме: - розвиток креативності; соціальний розвиток; емоційний вираз; розвиток моторики та координації; вивчення культури та історії; індивідуалізація навчання; збільшення мотивації до навчання.

Отже, арт-педагогічні методики допомагають створити цікаву та пізнавальну атмосферу на уроках мистецтва, де діти можуть розвивати навички, емоційну грамотність та самовиражатись.

Висновки. Отже, використання на уроках мистецтва арт-педагогічних методик у початковій школі є актуальним і педагогічно доцільним, оскільки вони сприяють розвитку творчості, креативності, аналітичного та критичного мислення учнів. Арт-педагогічні методики допомагають дітям пізнавати та виражати власні емоції, розвивають соціальні навички й індивідуальність. Також робота з художніми матеріалами та різними техніками позитивно впливає на фізичний розвиток молодших школярів. Використання творчих завдань і мистецьких проектів робить уроки мистецтва цікавими, змістовними та сприяє активному залученню учнів до освітнього процесу.

Перспективи подальших досліджень полягають у більш детальній вивченні ефективності окремих арт-педагогічних методик у мистецькій освітній галузі НУШ. Подальшого аналізу потребує вплив арт-педагогіки на розвиток емоційного інтелекту, творчих здібностей та мотивації до навчання молодших школярів. Важливим напрямом є також розроблення нових методичних рекомендацій щодо впровадження арт-педагогічних технологій у практику початкової школи.

Авторські внески згідно з CRediT

Панасенко Юлія – концептуалізація, методологія, літературознавчий аналіз, збір та систематизація матеріалів, написання основного тексту.

Голота Маргарита – збір та упорядкування даних, аналіз джерел, написання оригінальної чернетки, огляд та редагування.

Фінансування / Funding

Дослідження виконано без фінансової підтримки.

Використання Штучного Інтелекту / Use of Artificial Intelligence

Автори стверджують, що при створенні цієї статті вони не використовували технології штучного інтелекту.

Конфлікт інтересів / Conflict of Interest

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів щодо цього дослідження, включаючи фінансові, особисті, авторські чи будь-які інші, які могли б вплинути на дослідження, а також на результати, представлені в цій статті.

Надійшла до редакції / Received: 17.03.2026
Прорецензовано / Peer-reviewed: 30.03.2026
Рекомендовано до друку / Accepted: 21.04.2026

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Glassman, E. L., & Prasad, S (2013). Art therapy in schools: Its variety and benefits. In P. Howie, S. Prasad, & J. Kristel (Eds.), Using art therapy with diverse populations: Crossing cultures and abilities. *Jessica Kingsley Publishers*. <https://lnk.ua/YUEOiRlwT>

Вознесенська, О. Л., & Сидоркіна, М. Ю (2015). Арт-терапія у подоланні психічної травми. *Золоті ворота*. <https://lnk.ua/IAvLfxTfz>

Гайдамака, О. В., & Лемешева, Н. А (2022). *Модельна навчальна програма «Мистецтво. 7–9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти*. https://drive.google.com/file/d/17B_8eSu8wIoefnQJhFJe2w7J7XxbGavd/view

Головатюк, І. Г (2017). Теоретичні основи застосування арт-терапії у процесі професійної підготовки фахівців. *Молодий вчений*. Серія: Педагогічна індустрія, 7(47), 276–278. <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2017/7/60.pdf>

Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. <https://school19.zp.ua/wp-content/uploads/2020/10/derzhstandart-converted.pdf>

Дольнікова, Л., & Кравець, С (2022). Методи арт-педагогіки в освітньому процесі учнів з особливими потребами у закладі професійно-технічної освіти. *Молодь і ринок*, 1(199). <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.254065>

Касумова, О., & Жданова, С (2025). Використання елементів артпедагогіки в умовах воєнного стану під час організації освітнього процесу. *Простір арттерапії: вектори зцілення у часи війни* (с. 36–39). Київ. <https://surli.cc/qevcfd>

Кондратова, Л. Г (2020). Арт-педагогіка як інноваційна освітня технологія. У Т. А. Ткачук & Н. О. Бочаріна (Ред.), *Психолого-педагогічна допомога особистості засобами арттерапії* (с. 167–179). Домбровська Я. М. <https://enquirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/40ec0bd6-81ae-43c1-89f6-ab92f06f6b51/content>

Концептуальні засади мистецької освітньої галузі (n.d.). <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/novyny-posylannia/konceptualni-zasadi-mistecckoyi-osvitnoyi-galuzi.pdf>

Лобова, О., Сбруєва, А., & Бойченко, М (2020). Формування культурної компетентності школярів у процесі мистецької освіти в «Новій українській школі». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3–4(97–98), 266–276. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/26.pdf>

Масол, Л. М (2010). Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти. *Педагогічна думка*. <https://studfile.net/preview/9238479/>

Масол, Л. М (2019). Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво». https://www.geneza.ua/sites/default/files/product_images/Metodyky/Masol_Mystetstvo_Metodyka.pdf

Масол, Л. М., Гайдамака, О. В., Белкіна, Е. В., Калініченко, О. В., & Руденко, І. В (2006). *Методика навчання мистецтва у початковій школі*. Веста; Ранок. <https://www.slideshare.net/slideshow/ji-120110710/120110710>

Павлюк, Р. О (2013). Артпедагогіка як наука: зміст, суть, значення та форми впровадження. *Педагогічний альманах*, 17, 67–73. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/943/1/Roman_Pavlyuk_PA_17_FLMD_PI.pdf

Прийма, В. О., & Науменко, Н. В (2023). Корекційна робота з дітьми дошкільного віку із ЗНМ засобами арт-терапії. *Харківський природничий форум* (с. 311–313). Харків.

Пріма, Р (2016). Артпедагогіка як наукове поняття: аспекти сутнісної характеристики. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Педагогічні науки, 1, 6–10. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/974/990>

Смілянець, О. І (2009). Корекція девіантної поведінки підлітків засобами арт-терапії. *Збірник наукових праць*, 464–473.

Сорока, О. В (2016). *Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій* (Докторська дисертація). Тернопіль. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/6312>

Титаренко, В. П (2025). Формування готовності майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності засобами артпедагогіки. *Молодь і ринок*, 12. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.349391>

Тлумачний словник (n.d.). <https://studopedia.com.ua/slovník.php>

Федій, О. А (2009). Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Педагогічні науки, 11(174), 282–292.

Хлебнік, С. Р (2011). Арт-педагогіка в підготовці соціального гувернера до соціалізації дітей з вадами розвитку. *Вісник Запорізького національного університету*. Серія: Педагогічні науки, 1(14), 104–107. <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/2011-ped-1.pdf>

Хмелевська, І. О (2021). *Методика формування інтегральної компетентності майбутніх викладачів музичного мистецтва та хореографії* (Дисертація кандидата педагогічних наук). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11576>

Щолокова, О. П., & Нагорна, О. В (2019). Синергетична детермінанта фахової підготовки вчителя музичного мистецтва. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти, 27, 3–9. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2019.27.01> <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/60193dfd-2071-4b8b-ab00-1af67e3c92c5>

REFERENCES

Glassman, E. L., & Prasad, S (2013). Art therapy in schools: Its variety and benefits. In P. Howie, S. Prasad, & J. Kristel (Eds.), *Using art therapy with diverse populations: Crossing cultures and abilities*. Jessica Kingsley Publishers. <https://lnk.ua/YUEOiRlwT> [in English]

Voznesenska, O. L., & Sydorkina, M. Yu (2015). *Art-terapiia u podolanni psikhichnoi travmy*. [Art therapy in overcoming psychological trauma] *Zoloti vorota*. <https://lnk.ua/IAvLfxTfz> [in Ukrainian]

Haidamaka, O. V., & Limesheva, N. A (2022). *Modelna navchalna prohrama "Mystetstvo. 7–9 klasy (intehrovanyi kurs)" dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity* [Model curriculum “Art. Grades 7–9 (integrated course)” for general secondary education institutions]. https://drive.google.com/file/d/17B_8eSu8wIoefnQHfJe2w7J7XxbGavd/view [in Ukrainian]

Holovatiuk, I. H (2017). *Teoretychni osnovy zastosuvannia art-terapii u protsesi profesiinoi pidhotovky*

fakhivtsiv [Theoretical foundations of applying art therapy in the process of professional training of specialists]. *Molodyi vchenyi*. Serii: Pedahohichni nauky, 7(47), 276–278. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/60.pdf> [in Ukrainian]

Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity (2020). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 veresnia 2020 r. № 898. [State Standard of Basic Secondary Education] <https://school19.zp.ua/wp-content/uploads/2020/10/derzhstandart-converted.pdf> [in Ukrainian]

Dolnikova, L., & Kravets, S (2022). Metody art-pedahohiky v osvitnomu protsesi uchniv z osoblyvymy potrebamy u zakladi profesiino-tekhnichnoi osvity. [Methods of art pedagogy in the educational process of students with special needs in vocational education institutions.] *Molod i rynok*, 1(199). <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.254065> [in Ukrainian]

Kasumova, O., & Zhdanova, S (2025). Vykorystannia elementiv artpedahohiky v umovakh voiennoho stanu pid chas orhanizatsii osvitnoho protsesu. [The use of art pedagogy elements under martial law during the organization of the educational process] *In Prostir arterapii: Vektory ztsilennia u chasy viiny* (pp. 36–39). Kyiv. <https://surli.cc/qevcfd> [in Ukrainian]

Kondratova, L. H (2020). Art-pedahohika yak innovatsiina osvitnia tekhnolohiia. In T. A. Tkachuk & N. O. Bocharina (Eds.), [Art pedagogy as an innovative educational technology.] *Psykhologo-pedahohichna dopomoha osobystosti zasobamy arterapii* (pp. 167–179). Dombrovska Ya. M. <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/40ec0bd6-81ae-43c1-89f6-ab92f06f6b51/content> [in Ukrainian]

Kontseptualni zasady mystetskoj osvitnoi haluzi (n.d.). [Conceptual foundations of the artistic educational field (n.d.).] <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/novyny-posylannia/kontseptualni-zasadi-misteckoyi-osvitnoyi-galuzi.pdf> [in Ukrainian]

Lobova, O., Sbruieva, A., & Boichenko, M (2020). Formuvannia kulturnoi kompetentnosti shkolariv u protsesi mystetskoj osvity v “Novii ukrainskii shkoli” [Formation of schoolchildren’s cultural competence in the process of art education in the “New Ukrainian School”]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*, 3–4(97–98), 266–276. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/26.pdf> [in Ukrainian]

Masol, L. M (2010). Formuvannia bazovykh kompetentnostei uchniv zahalnoosvitnoi shkoly u systemi intehratyvnoi mystetskoj osvity [Formation of basic competencies of secondary school students in the system of integrative art education]. *Pedahohichna dumka*. <https://studfile.net/preview/9238479/> [in Ukrainian]

Masol, L. M (2019). Metodyka navchannia intehrovanoho kursu “Mystetstvo” [Methods of teaching the integrated course “Art”]. https://www.geneza.ua/sites/default/files/product_images/Metodyky/Masol_Mystetstvo_Metodyka.pdf [in Ukrainian]

Masol, L. M., Haidamaka, O. V., Bielkina, E. V., Kalinichenko, O. V., & Rudenko, I. V (2006). Metodyka navchannia mystetstva u pochatkovii shkoli [Methods of teaching art in primary school]. Vesta; Ranok. <https://www.slideshare.net/slideshow/ji-120110710/120110710> [in Ukrainian]

Pavliuk, R. O (2013). Artpedahohika yak nauka: zmist, sut, znachennia ta formy vprovadzhennia. [Art pedagogy as a science: Content, essence, significance, and forms of implementation.] *Pedahohichniy almanakh*, 17, 67–73. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/943/1/Roman_Pavlyuk_PA_17_FLMD_PI.pdf [in Ukrainian]

Pryima, V. O., & Naumenko, N. V (2023). Korektsiina robota z ditmy doshkilnoho viku iz ZNM zasobamy art-terapii. *Kharkivskiy pryrodnychi forum* (pp. 311–313). Kharkiv. [in Ukrainian]

Prima, R (2016). Artpedahohika yak naukove poniattia: aspekty sutnisnoi kharakterystyky [Corrective work with preschool children with general speech underdevelopment through art therapy]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*. Serii: Pedahohichni nauky, 1, 6–10. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/974/990> [in Ukrainian]

Smilianets, O. I (2009). Korektsiia deviantnoi povedinky pidlitkiv zasobamy art-terapii [Correction of deviant behavior of adolescents through art therapy]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 464–473. [in Ukrainian]

Soroka, O. V (2016). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do vykorystannia art-terapevtychnykh tekhnolohii* [Theoretical and methodological foundations of training future primary school teachers to use art-therapeutic technologies] (Doktorska dysertatsiia). Ternopil

<http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/6312> [in Ukrainian]

Tytarenko, V. P (2025). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv tekhnolohii do khudozhno-trudovoi diialnosti zasobamy artpedahohiky [Formation of readiness of future technology teachers for artistic and labor activity through art pedagogy]. *Molod i rynok*, 12. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.349391> [in Ukrainian]

Tlumachnyi slovnyk (n.d.). [Explanatory dictionary (n.d.)] <https://studopedia.com.ua/slovník.php> [in Ukrainian]

Fedii, O. A (2009). Muzykoterapiia v profesiinii diialnosti suchasnoho pedahoha [Music therapy in the professional activity of the modern teacher]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Serii: Pedahohichni nauky, 11(174), 282–292. [in Ukrainian]

Khliebnik, S. R (2011). Art-pedahohika v pidhotovtsi sotsialnoho huvernera do sotsializatsii ditei z vadamy rozvytku [Art pedagogy in the training of social governesses for the socialization of children with developmental disabilities]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Pedahohichni nauky, 1(14), 104–107. <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/2011-ped-1.pdf> [in Ukrainian]

Khmelevska, I. O (2021). *Metodyka formuvannia intehralnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv muzychnoho mystetstva ta khoreohrafii* [Methodology for forming the integral competence of future teachers of music and choreography] (Dysertatsiia kandydata pedahohichnykh nauk). Sumsnyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni A. S. Makarenka. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11576> [in Ukrainian]

Shcholokova, O. P., & Nahorna, O. V (2019). Synerhetychna determinanta fakhovoi pidhotovky vchytelia muzychnoho mystetstva [Synergetic determinant of professional training of music teachers]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Serii 14: Teorii i metodyka mystetskoï osvity, 27, 3–9. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series14.2019.27.01> [in Ukrainian]